

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี

ทะเบียนเลขที่ สช 60100099

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี คำขอเลขที่ 59100134
ทะเบียนเลขที่ สช 60100099 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 26 พฤษภาคม 2559

ประกาศ ณ วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2560

(นายทศพล ทังสุบุตร)

อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี

- (1) เลขที่คำขอ 59100134 ทะเบียนเลขที่ สช 60100099
- (2) วันที่ยื่นคำขอ 26 พฤษภาคม 2559 วันที่ขึ้นทะเบียน 26 พฤษภาคม 2559
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน จังหวัดอุบลราชธานี
ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ถนนแจ้งสนิท อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
- (4) รายการสินค้า ข้าวหอมมะลิ

- (5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า
คำนิยาม

ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี (Ubon Ratchathani Hommali Rice หรือ Khao Hommali Ubon Ratchathani) หมายถึง ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง และข้าวขาว ที่แปรรูปมาจาก ข้าวหอมมะลิพันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ กข 15 ซึ่งปลูกในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ในฤดูนาปี ข้าวมีเมล็ดเรียวยาว ถ้าเป็นข้าวขาวจะมีสีข้าวใส เป็นเงา มันวาว มีท้องไข่น้อยกว่าร้อยละ 6 เมื่อนำมาหุงสุกจะมีกลิ่นหอมและมีความเหนียวนุ่ม มียางข้าวเหนียวปนเล็กน้อยเนื่องจากมีพันธุ์ข้าวเจ้าปนอยู่ตั้งแต่ในแปลงนา เป็นผลจากเกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานีได้จัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้สำหรับปลูกข้าวเหนียวเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน

ลักษณะของสินค้า

- (1) พันธุ์ข้าว : พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ กข 15
- (2) ประเภทของสินค้า
- ข้าวเปลือก
  - ข้าวกล้อง
  - ข้าวขาว
- (3) ลักษณะทางกายภาพ
- ข้าวเปลือกมีสีฟาง
  - เมล็ดข้าวกล้อง เรียวยาว มีสีน้ำตาล ขึ้นอยู่กับระดับของการสีข้าว
  - เมล็ดข้าวขาว เรียวยาว ข้าวใส เป็นเงา มันวาว มีท้องไข่น้อยกว่าร้อยละ 6 มีความยาวมากกว่า 7 มิลลิเมตร สัดส่วนความยาวต่อความกว้างมากกว่า 3.2 มิลลิเมตร เมื่อนำมาหุงสุกจะมีกลิ่นหอมและมีความเหนียวนุ่ม มียางข้าวเหนียวปนเล็กน้อย
- (4) ลักษณะทางเคมี
- มีปริมาณอมิโลสของแป้งไม่ต่ำกว่าร้อยละ 13 และไม่เกินร้อยละ 18
  - มีการสลายตัวในด่าง ระดับ 6 - 7
  - มีปริมาณสารหอม ในปริมาณ 0.1 - 0.2 ไมโครกรัม (ณ แปลงปลูก)

(5) ลักษณะอื่น

- ความชื้นไม่เกินร้อยละ 14
- เมล็ดพันธุ์ข้าวบริสุทธิ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 92 และมีพันธุ์ข้าวอื่นปนไม่เกินร้อยละ 8
- สิ่งเจือปน ไม่เกินร้อยละ 0.2
- เมล็ดเหลือง ไม่เกินร้อยละ 0.2

กระบวนการผลิต

2.1 การปลูก

- (1) ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี ต้องปลูกในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น
- (2) ปลูกโดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 และ กข 15 โดยเมล็ดพันธุ์ข้าวต้องมาจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่เป็นไปตามมาตรฐาน และสามารถตรวจสอบคุณภาพได้ เช่น ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอุบลราชธานี ศูนย์วิจัยข้าวอุบลราชธานี ศูนย์ข้าวชุมชนระดับตำบลที่กรมการข้าวตรวจรับรองคุณภาพแล้ว เป็นต้น
- (3) การปลูก มี 3 วิธี ได้แก่ นาปักดำ นาหว่าน และนาหยอดข้าวแห้ง
- (4) ฤดูกาลเพาะปลูก ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม - ธันวาคม ของทุกปี
- (5) การเก็บเกี่ยว จะเก็บเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึง (ตั้งแต่เดือนตุลาคม - ธันวาคม)

2.2 การแปรรูป

- (1) ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี ต้องแปรรูปในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น
- (2) โรงสีที่ทำการแปรรูปต้องได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น GMP
- (3) กรณีโรงสียังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ต้องมีการจัดการในเรื่องต่อไปนี้
  - 1) การรับซื้อข้าวเปลือก
    - 1.1 ต้องมาจากเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีการขึ้นทะเบียนไว้ตั้งแต่ก่อนเริ่มเพาะปลูกและปฏิบัติตามวิธีการผลิตของข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี
    - 1.2 มีการระบุชื่อเกษตรกร สถานที่ผลิตพันธุ์ข้าว วันที่ ปริมาณ และสรุปการรับซื้อให้ชัดเจน
    - 1.3 มีการแยกการจัดเก็บข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี และข้าวอื่นๆให้ชัดเจน
    - 1.4 มีการตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกหอมมะลิอุบลราชธานี ได้แก่ ความชื้น เปอร์เซ็นต์ต้นข้าว สิ่งเจือปน เมล็ดเหลือง พันธุ์ปน เป็นต้น
  - 2) การสีข้าว
    - 2.1 มีการบันทึกข้อมูลที่มา ปริมาณข้าวเปลือก ปริมาณข้าวสาร ในการแปรรูปข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี
    - 2.2 มีการล้างเครื่องตามกรรมวิธีที่ถูกต้อง เพื่อเตรียมการสีข้าวเปลือกข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี
    - 2.3 ต้องมีบรรจุภัณฑ์เฉพาะข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี และระบุชื่อผู้ผลิต วันที่ผลิตและปริมาณ

การบรรจุหีบห่อ

1. รายละเอียดบนฉลากให้ประกอบด้วยคำว่า
“ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี หรือ Ubon Ratchathani Hommali Rice หรือ Khao Hommali Ubon Ratchathani”
2. ให้ระบุ น้ำหนัก และวันที่บรรจุ

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มและที่ดอน สูงจากระดับน้ำทะเล 140 - 180 เมตร พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้และแหล่งน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำเซบก ลำเซบาย ตลอดจนลำโดมน้อย ลำโดมใหญ่ แหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้ ก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เป็นที่กักเก็บน้ำไว้ใช้ในยามขาดแคลน ลักษณะของดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ซึ่งเป็นดินที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี

ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทย ตั้งแต่กลางเดือนตุลาคม ถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูหนาวของประเทศไทย ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน ตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณกลางเดือนตุลาคม ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดทั้งปีอยู่ระหว่าง 1,600 - 1,800 มิลลิเมตร ซึ่งเป็นสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี

จากลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศดังกล่าว ทำให้ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานีที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีรสชาติและลักษณะที่แตกต่างไปจากข้าวหอมมะลิที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดอื่น กล่าวคือ ข้าวมีเมล็ดเรียวยาว ถ้าเป็นข้าวขาวจะมีสีขาวใส เป็นเงา มันวาว มีท้องไข่น้อยกว่าร้อยละ 6 มีความยาวมากกว่า 7 มิลลิเมตร สัดส่วนความยาวต่อความกว้างมากกว่า 3.2 มิลลิเมตร เมื่อนำมาหุงสุกจะมีกลิ่นหอม และมีความเหนียวนุ่ม มียางข้าวเหนียวปนเล็กน้อยเนื่องจากมีพันธุ์ข้าวเหนียวเจือปนอยู่ตั้งแต่ในแปลงนา เป็นผลจากที่เกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานีได้จัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้สำหรับปลูกข้าวเหนียวเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดอุบลราชธานี มีการค้นพบภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม มีอายุราว 3,000 ปี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกสุดของประเทศไทย อำเภอโขงเจียม โดยหนึ่งในนั้นพบภาพวาด “ควายไถนา” สะท้อนถึงการเป็นพื้นที่ที่มีการทำนา เพาะปลูกข้าวเก่าแก่ของโลก และปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดอุบลราชธานียังประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือทำนาเป็นอาชีพหลัก

ในปี 2524 กรมส่งเสริมการเกษตร ได้มีการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมมะลิอย่างเป็นทางการในจังหวัดอุบลราชธานี จึงได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกครอบคลุมทุกอำเภอ ควบคู่กับการปลูกข้าวเหนียวไว้บริโภคและปลูกข้าวหอมมะลิไว้จำหน่ายเป็นส่วนใหญ่

ในปีต่อมา จังหวัดอุบลราชธานี ก็จัดประกวดข้าวหอมมะลิทุก ๆ ปี ในงานกาชาดและงานประจำปีของจังหวัด (ปลายเดือนธันวาคมถึงต้นเดือนมกราคม) เพื่อประชาสัมพันธ์ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี และกระตุ้นให้เกษตรกรหรือชาวนาปรับปรุงคุณภาพข้าวหอมมะลิตามความต้องการของตลาดทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ ผลการจัดประกวดข้าวหอมมะลิทุก ๆ ปีตั้งแต่ พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน ทำให้ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานีมีชื่อเสียงเพราะมีลักษณะเด่น มีกลิ่นหอม เมล็ดข้าวขาวมีความเรียวยาว ขาวใส เป็นเงา มันวาว

และมีรสชาติดี เมื่อหุงหรือต้มแล้ว ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานีจะมีกลิ่นหอม เหนียว และนุ่ม เนื่องจาก มียาง ข้าวเหนียวปนเล็กน้อยจากการที่เกษตรกรจังหวัดอุบลราชธานีได้จัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้สำหรับปลูกข้าวเหนียวเพื่อไว้บริโภคในครัวเรือน ทำให้ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานีมีลักษณะเฉพาะตัวและด้วยคุณภาพ และความมีชื่อเสียงของข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี จึงได้รับการยอมรับจากผู้บริโภคเป็นที่ต้องการของโรงสีและพ่อค้าข้าวทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ เช่น จีน ฮองกง ไต้หวัน เป็นต้น

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดอุบลราชธานี รายละเอียดตามแผนที่

(8) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิต และระดับจังหวัด
- (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี

(9) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานีจะต้องมีการผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด ตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกรวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ ข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขต และพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
- ขอบเขต จังหวัดและพื้นที่ประเทศไทย

ขอบเขตพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอุบลราชธานี อยู่ในพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดอุบลราชธานี